

PRODUKCJA ROLNICZA I SPOŻYCIE W EUROPIE ZACHODNIEJ

Landwirtschaftliche Erzeugung und Nahrungsmittelverbrauch in West-europa, (NRF) Agrarwirtschaft nr 3/1957

Wydział europejski Ministerstwa Rolnictwa USA opracował sprawozdanie o powojennym rozwoju produkcji rolnej i spożycia w Europie zachodniej. Materiał ten, a zwłaszcza tabele mają dużą wartość, gdyż po raz pierwszy dokonano takiego zbiorczego opracowania na jednolitej podstawie metodologicznej, umożliwiając porównywanie sytuacji w różnych krajach Europy zachodniej.

Poniżej, w oparciu o materiał opublikowany w zach.-niemieckim piśmie „Agrarwirtschaft”, zamieszczamy krótkie streszczenie sprawozdania oraz parę najbardziej interesujących tabel.

PRODUKCJA ROLNA

Globalna produkcja rolna w Europie zachodniej spadła w okresie wojennym i zaraz po wojnie o prawie 20%. Stosunkowo jednak szybko — bo już w końcu lat czterdziestych — została ona odbudowana do poziomu sprzed II wojny światowej. Również i w latach następnych produkcja nadal wzrastała. W okresie lat 1947/48 do 1950/51 wzrost wyniósł 25%, a w następnych 4 latach 13%. Według dotychczasowych szacunków produkcja rolnicza netto w 1955/56 była wyższa o 25% od przedwojennej, podczas gdy w tym samym czasie ludność wzrosła tylko o 15%.

Przeciętny roczny przyrost produkcji w okresie odbudowy (do około 1950/51 r.) wynosił 8%, a w latach następnych około 3,5%.

Jeśli nawet weźmie się pod uwagę korzystne warunki atmosferyczne w tych latach, to i tak przyrost ten należy uważać za wysoki. Był on znacznie wyższy od notowanego w normalnych latach przedwojennych. Znacznie wzrosła również wydajność pracy.

Ogólną tendencją omawianego okresu było zmniejszenie ilości zatrudnionych w rolnictwie. Zmalał areał użytków rolnych. W stosunku do lat przedwojennych spadł import pasz i środków żywności do krajów zachodnioeuropejskich.

To znaczne polepszenie sytuacji produkcyjnej rolnictwa wymagało poważnych nakładów kapitałowych, przede wszystkim w maszynach.

Roczny przyrost produkcji wynoszący około 3,5% oznacza, przy uwzględnieniu odpływu ludzi z rolnictwa, wzrost wydajności pracy w granicach 4—5%.

Dla okresów minionych Colin Clark (Francja) obliczał następujący wzrost wydajności w przeliczeniu na 1 pracującego:

Kraj	Okres	Ilość lat	Wzrost wydajn.
Dania	1880—1952	72	2,0
N. Zelandia	1935—1950	15	2,2
Belgia	1910—1953	43	2,5
Finlandia	1934—1950	16	2,7
Kanada	1929—1952	23	2,2
Norwegia	1890—1951	61	2,9
W. Brytania	1930—1951	21	3,7
Szwecja	1925—1952	27	4,0
USA	1940—1953	13	5,4

Czynniki, które wpłynęły na ten znaczny i szybki rozwój produkcji rolnej w Europie, są różnorodne — poważny wpływ miała polityka gospodarcza oraz ogólna koniunktura gospodarcza. Niemałe znaczenie przypisuje się również postępowi technicznemu w zakresie

produkcji rolnej. Coraz wszechstronniejsze użycie nowych metod i środków produkcji było wywołane nie tylko bardziej korzystną niż przed II wojną światową relacją cen i wystarczającym zaopatrzeniem w kapitały, ale w wielkim stopniu postawą rolników, którzy zrozumieli korzyści płynące z racjonalizacji i modernizacji dla uzyskania zwiększonej produkcji na każdą jednostkę nakładów.

W okresie powojennym polepszyła się relacja między cenami produktów a kosztami produkcji i stąd również nakłady kapitałowe na wyprodukowanie dodatkowych produktów rolnych zmniejszyły się. Agrarwirtschaft podaje tabele ilustrujące wskaźniki rozwoju produkcji rolniczej w krajach zachodnio-europejskich w kolejnych latach 1944/48—1954/55 przy poziomie przedwojennym = 100.

SPOŻYCIE

Spożycie żywności, biorąc przeciętnie dla całej Europy zachodniej, już dawno odzyskało przedwojenny poziom. Tylko do 1949/50 r. występowały w niektórych krajach niedobory w ilości spożywanych kalorii.

Spożycie zboża i produktów zbożowych jest we wszystkich krajach europejskich zgodne z normalną tendencją rozwojową w okresie podnoszenia poziomu życiowego. Jest ono nie tylko niższe od poziomu z pierwszych lat powojennych, ale także niższe od lat przedwojennych. Wzrasta natomiast spożycie owoców, cukru, jaj, mleka, sera i tłuszczów. Szczególnie wysoki jest wzrost spożycia owoców południowych.

Nieco zastanawiający jest wzrost spożycia cukru w porównaniu z okresem przedwojennym, zwłaszcza w krajach takich, jak Włochy i Portugalia. Został on w głównej mierze wywołany wzrostem przeciętnych dochodów ludności i korzystną ceną. We Włoszech np. cena cukru w porównaniu z cenami innych towarów jest obecnie znacznie niższa niż przed wojną.

Spożycie mięsa utrzymało się mniej więcej na tym samym poziomie, co przed wojną, jeśli wziąć pod uwagę przeciętną dla całej Europy zachodniej. Jednak w NRF, Holandii, Danii, Norwegii i Szwajcarii ciągle jeszcze jest ono poniżej poziomu przedwojennego. Natomiast we Francji, Belgii, Szwecji, Irlandii i Włoszech spożycie mięsa kształtuje się znacznie powyżej pozio-

mu przedwojennego. W Wielkiej Brytanii po zniesieniu racjonowania w 1954 r. i po spadku cen detalicznych wzrost spożycia mięsa był niezwykle gwałtowny. Z obszernego materiału tabelarycznego umieszczonego w „Agrarwirtschaft” przytoczymy dane o spożyciu w niektórych krajach zachodnio-europejskich (tab. 1).

SAMOZAOPATRZENIE EUROPY W ŻYWNOSĆ I IMPORT

Ponieważ na głowę ludności produkcja jest wyższa od przedwojennej, a spożycie niemal identyczne jak przed wojną, można więc ocenić, że samowystarczalność Europy zachodniej wzrosła.

Wskazują na to dane tabeli 2. Włochy i NRF są jedynymi państwami, którym nie udało się dotychczas zmniejszyć zależności od importu. Pierwsze z powodu wysokiego przyrostu naturalnego, drugie z powodu dużego napływu ludności.

W innych krajach-importerach, takich jak Belgia, Norwegia, Szwajcaria, Holandia, W. Brytania poziom samozaopatrzenia znacznie wzrósł. Ogólnie biorąc, w całej Europie zachodniej wzrósł on z 68% (w stosunku do spożycia) przed wojną do 75% w latach 1950/51—1954/55.

Należy zwrócić uwagę na to, że obliczenia dotyczą produkcji w kaloriach, w wypadku przyjęcia za podstawę wartości produkcji w cenach niezmiennych stosunek własnej produkcji do importu zmieniłby się jeszcze w wyższym stopniu.

Obecnie Europa zachodnia spożywa znacznie większe ilości owoców, tłuszczów zwierzęcych i roślinnych niż przed wojną. Natomiast import zbóż chlebowych i paszowych, cukru, mięsa i jaj jest niższy od przedwojennego z lat 1933/34—1937/38. Ogółem import zmniejszył się o 10%. Mimo to Europa zachodnia jest nadal głównym importérem produktów rolnych.

W latach 1954 i 1955 kraje zachodnio-europejskie pochłaniały prawie połowę amerykańskiego eksportu rolnego, w tym 1/4 eksportu owoców i warzyw, prawie 1/2 eksportu bawełny, tłuszczów zwierzęcych i roślinnych i 70% eksportu tytoniu. Przypuszcza się, że mimo dalszego wzrostu produkcji rolnej w Europie zachodniej obszar ten pozostanie nadal głównym światowym rynkiem zbytu produktów żywnościowych i pasz. (opr. E. Antkowiak)

Tabela 1

Spożycie produktów żywnościowych w niektórych krajach Europy zachodniej

Kraj * Rok	Ludność w tys. osób	Zboże w prze- liczeniu na mące	Cukier	Ziemniaki	Słazczkowe	Warzywa	Owoce	Mięso waga ubojowa	Ryby	Tłuszcze	Ser	Mleko pełne	Jaja	Ogółem ka- lorii na dzień
kilogramów na osobę rocznie														
Belgia														
przed wojną	8 330	126	27	180	3	38	43	44	11	18	5	82	11	2 935
1947—48	8 400	122	28	175	3	44	76	45	16	18	4	98	11	2 930
1948—49	8 600	115	28	186	2	45	46	43	12	21	4	105	12	2 965
1949—50	8 625	114	28	180	3	51	68	41	13	21	4	105	11	2 965
1950—51	8 660	107	29	180	3	58	72	40	13	22	5	112	13	2 970
1951—52	8 705	103	30	170	3	59	71	41	14	20	5	104	13	2 900
1952—53	8 758	101	30	164	2	62	83	44	13	21	5	107	13	2 900
1953—54	8 798	100	29	165	2	66	80	44	14	21	5	104	14	2 900
1954—55	8 841	100	29	162	2	59	74	46	14	21	6	106	14	2 885
Dania														
przed wojną	3 706	97	50	119	1	68	31	78	14	24	6	175	8	3 330
1947—48	4 170	105	34	134	1	71	36	64	14	15	10	186	12	3 030
1948—49	4 211	103	38	140	1	84	64	67	19	18	9	177	10	3 190
1949—50	4 250	102	40	135	1	72	48	68	24	19	7	178	10	3 170
1950—51	4 290	100	42	140	1	74	62	54	19	21	7	172	10	3 125
1951—52	4 318	99	45	139	1	71	62	53	21	21	6	176	8	3 155
1952—53	4 353	95	46	137	1	69	65	55	17	22	8	166	9	3 195
1953—54	4 392	90	50	134	1	68	64	51	18	24	5	171	8	3 185
1954—55	4 425	89	49	133	1	57	77	59	23	24	7	164	9	3 250
NRF														
przed wojną	41 200	113	25	160	2	52	47	52	12	21	4	141	8	2 985
1947—48	48 100	140	15	185	3	51	46	20	12	7	3	75	3	2 375
1948—49	49 050	134	20	205	3	62	38	24	16	10	3	79	4	2 590
1949—50	49 520	119	23	186	2	48	55	31	13	15	4	103	5	2 690
1950—51	50 050	102	26	172	2	49	70	37	12	21	3	118	8	2 805
1951—52	50 470	101	27	163	1	43	58	38	12	21	5	123	8	2 760
1952—53	50 900	100	25	159	2	43	75	41	12	43	6	130	8	2 830
1953—54	51 500	98	26	160	2	47	74	43	12	24	6	132	9	2 885
1954—55	51 950	97	27	158	2	41	77	45	12	25	6	129	10	2 935
Francja														
przed wojną	41 200	126	24	134	6	100	35	58	9	16	6	92	9	2 955
1947—48	40 800	125	15	154	5	97	37	52	9	12	5	78	9	2 600
1948—49	41 950	131	21	143	4	100	38	56	10	14	6	92	9	2 875
1949—50	42 300	126	22	138	4	95	40	57	9	14	6	97	20	2 880
1950—51	42 600	126	25	139	4	98	48	55	9	15	6	102	10	2 945
1951—52	42 900	125	25	136	4	97	46	57	9	15	6	97	10	2 935
1952—53	43 300	122	24	134	4	96	53	61	9	15	6	100	10	2 950
1953—54	43 600	118	26	133	5	98	53	63	9	16	7	103	10	2 985
1954—55	43 950	116	26	132	4	97	52	66	9	18	7	104	11	3 000

Kraj * Rok.	Ludność w tys. osób	Zboże w prze- liczeniu na mąkę	Cukier	Ziemniaki	Strączkowe	Warzywa	Owoce	Mięso	Ryby	Tłuszcze	Ser	Mleko pełne	Jaja	Ogółem ka- lorii na dzień
kilogramów na osobę rocznie														
Włochy														
przed wojną	42 600	160	7	36	12	67	52	19	8	11	5	37	7	2 560
1947—48	45 540	164	7	39	11	76	60	15	8	9	4	41	5	2 440
1948—49	45 870	171	10	41	12	72	48	16	8	10	5	49	6	2 565
1949—50	46 120	170	10	36	11	72	52	17	8	10	5	50	6	2 578
1950—51	46 440	168	11	35	11	74	58	17	9	10	5	50	7	2 585
1951—52	46 760	165	13	40	11	74	67	17	10	11	6	54	7	2 625
1952—53	47 330	163	14	38	10	71	69	19	10	12	6	55	7	2 645
1953—54	47 550	161	15	41	10	77	67	20	8	12	7	55	7	2 670
1954—55	47 780	160	16	41	10	73	66	21	9	13	7	54	7	2 675
Holandia														
przed wojną	8 500	102	34	130	3	60	36	40	11	21	7	145	9	2 920
1947—48	9 600	116	30	163	3	43	43	23	15	18	5	146	4	2 765
1948—49	9 850	99	32	183	2	55	44	24	11	20	6	173	5	2 785
1949—50	10 016	99	36	150	3	63	38	30	11	23	6	164	6	2 860
1950—51	10 175	100	33	145	3	56	52	34	14	24	6	157	5	2 890
1951—52	10 325	100	34	143	3	50	46	31	13	24	6	145	4	2 855
1952—53	10 436	95	34	130	3	47	53	34	11	25	7	145	6	2 880
1953—54	10 551	93	38	110	2	71	57	37	13	26	7	168	7	2 900
1954—55	10 880	91	39	109	2	57	60	33	12	26	7	169	8	2 855
Szwecja														
przed wojną	6 249	98	43	138	2	23	41	48	22	18	6	242	8	3 080
1947—48	6 900	86	42	139	1	20	37	49	26	18	7	244	11	3 970
1948—49	6 925	89	44	136	2	27	51	48	21	20	8	250	10	3 125
1949—50	6 986	86	46	129	2	26	65	52	20	21	8	250	10	3 200
1950—51	7 050	87	46	128	2	28	59	51	20	22	7	245	10	3 160
1951—52	7 100	86	45	128	2	28	63	47	20	22	8	239	10	3 120
1952—53	7 150	42	42	127	2	32	74	50	21	22	8	235	10	3 095
1953—54	7 192	80	44	118	2	32	64	53	28	21	8	228	10	3 050
1954—55	7 235	80	43	116	2	31	79	53	23	22	8	232	10	3 100
Szwajcaria														
przed wojną	4 170	115	38	89	2	72	74	48	2	15	8	254	9	3 150
1947—48	4 550	122	38	99	2	71	89	36	2	15	9	234	9	3 125
1948—49	4 610	118	35	98	2	73	92	36	2	16	10	243	9	3 095
1949—50	4 670	112	37	93	2	67	96	37	2	16	8	242	9	3 070
1950—51	4 715	110	28	89	2	76	120	41	2	17	8	236	9	3 105
1951—52	4 760	109	38	85	2	69	96	43	2	18	8	238	9	3 090
1952—53	4 815	109	38	86	2	64	113	41	2	18	8	239	9	3 115
1953—54	4 877	107	38	85	2	70	97	42	2	18	8	252	8	3 080
1954—55	4 927	104	38	97	2	65	108	43	2	18	8	250	8	3 130

Kraj * Rok	Ludność w tys. osób	Zboże w prze- liczeniu na mąkę	Cukier	Ziemniaki	* Strączkowe	Warzywa	Owoce	Mięso	Ryby	Tłuszcze	Ser	Mleko pełne	Jaja	Ogółem ka- lorii na dzień
kilogramów na osobę rocznie														
W. Brytania														
przed wojną	47 200	95	49	79	3	61	58	68	21	21	4	121	11	3 875
1947—48	49 100	114	38	115	2	62	47	49	24	17	4	158	11	3 965
1948—49	49 650	115	41	123	3	80	43	46	22	19	4	164	10	3 085
1949—50	49 900	106	38	122	3	58	47	55	20	20	5	169	11	3 065
1950—51	50 150	103	39	116	3	68	44	53	20	22	5	171	11	3 085
1951—52	50 360	101	39	112	3	56	48	50	20	21	4	169	10	3 110
1952—53	50 535	99	40	110	3	59	46	56	19	20	4	168	10	3 020
1953—54	50 674	91	49	101	4	64	48	62	18	21	4	167	10	3 100
1954—55	50 887	90	52	106	4	59	49	67	18	22	4	168	10	3 190
Cała Europa zachodnia														
przed wojną	252 968	125	26	103	6	71	49	46	14	17	5	104	8	2 880
1947—48	272 260	131	19	120	6	70	52	33	15	12	4	96	6	2 605
1948—49	276 221	132	23	124	6	75	46	34	15	14	4	103	7	2 745
1949—50	278 277	126	23	116	5	52	37	37	14	15	5	109	7	2 765
1950—51	280 405	121	24	114	6	72	57	38	14	17	5	114	8	2 800
1951—52	282 373	121	25	113	6	69	57	38	15	17	5	114	8	2 805
1952—53	284 657	120	25	109	5	69	62	40	14	18	5	115	8	2 830
1953—54	286 634	116	28	107	6	72	62	42	14	18	5	116	8	2 865
1954—55	288 577	115	29	108	5	69	63	45	14	19	6	116	9	2 895

Tabela 2

Stopień samowystarczalności żywienia krajów europejskich

(Produkcja środków żywnościowych netto w % ogólnego spożycia krajowego — na podstawie obliczeń w kaloriach)

Kraj	Przed wojną 1933/34—1937/38	•Po wojnie 1950/51—1954/55
Dania	106	131
Szwecja	91	96
Francja	83	95
Włochy	96	95
Holandia	65	73
NRF	65	65
Belgia	43	60
Szwajcaria	45	51
Wielka Brytania	22	35
Cała Europa zachodnia	68	75